

DOGAĐAJI OPŠTEG KARAKTERA

Vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito naredio 9. diviziji NOVJ da napusti Imotski i Posušje i da se prebaci preko s. Rakitnog, Dugog polja i s. Sovica ka pl. Cvrnčnici i osigura operacije Glavne operativne grupe VŠ NOV i POJ u dolini r. Rame i r. Neretve.

Inženjerijska četa Vrhovnog Štaba NOV i POJ i druge jedinice otpočele rušenje mostova na r. Neretvi i do 4. marta porušile sve mostove od Karaule do Ostrošca.

Vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito izdao zapovesl jedinicama Glavne operativne grupe da protivudarom kod G. Vakufa i razbijanjem nemačko-ustaško grupacije u gornjem toku r. Vrbasa obezbede ranjenike u Prozorskoj kotlini i stvore povoljne uslove za dalje ofanzivne operacije u pravcu Hercegovine.

Vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito pohvalio jedinice 4. proleterske (crnogorske) NOU brigade (a naročito njen 2. bataljon) i jedinice 3. krajiške NOU brigade za pokazani heroizam u borbi prethodnog dana protiv nemačkih jedinica na Vilića gumnu.

Vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito naredio Štabu 1. bosanskog udarnog korpusa NOVJ da celokupne svoje snage usmeri pravcem Kupres — G. i D. Vukovsko — G. Vakuf, radi sadejstva sa Glavnom operativnom grupom.

VŠ NOV i PO Jugoslavije doneo odluku da s jedinicama Glavne operativne grupe forsira r. Neretvu na odseku s. Jablanica — Ostrožac, uništi četnike u gornjem toku Neretve i izbije na liniju Nevesinje — s. Ulog — Kalinovik.

VŠ NOV i POJ izdao uputstvo o načinu pribavljanja hrane i o merama za smanjivanje komora operativnih jedinica i pozadinskih vojnih ustanova u cilju veće pokretljivosti.

Predsednik britanske vlade Vinston Cerčil se saglasio sa predlogom Vrhovne komande savezničkih snaga za Bliski istok da se u skoroj budućnosti upute posmatrači u VŠ NOV i POJ sa zadatkom da ustanove pravo stanje u zemlji.

VŠ NOV i POJ stavio pod svoju neposrednu komandu 7. krajišku udarnu brigadu 5. udarne divizije NOVJ i 9. krajišku udarnu brigadu 10. udarne divizije NOVJ

Generalni sekretar KPJ Josip Broz Tito obavestio Kominternu o porazu četnika na pl. Prenju, navodeći da su četnici pojačali svoje snage mobilizacijom u Cmoj Gori i Hercegovini pod parolom: borba protiv ustaša — muslimana.

Vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito naredio 2. proleterskoj udarnoj diviziji NOVJ da energično napadne i potuče četnike na liniji s. Čičevo — s. Glavatičevo — s. Zaborani, a zatim produži prema drumu Nevesinje — Ulog — Kalinovik. Trećoj udarnoj diviziji NOVJ naredio je da razbije neprijatelja na pravcu s. D. i G. Zimlje — Nevesinjsko polje, a 6. istočnobosanskoj NOU brigadi i Majevičkoj grupi udarnih bataljona — da krenu ka Kalinoviku, u susret Glavnoj operativnoj grupi.

U Vankuveru (u Kanadi) održan osnivački kongres naprednih organizacija jugoslovenskih iseljenika u Kanadi, na kome je formiran Komitet jugoslovenskih iseljenika. Kongres je osudio četnike Draže Mihailovića, usvojio i podržao izjavu VŠ NOV i POJ i AVNOJ-a, te zatražio da saveznici upute materijalnu pomoć NOV i POJ, a da izbeglička vlada Kraljevine Jugoslavije osudi sve grupe u zemlji i inostranstvu koje saraduju sa okupatorom i rade protiv NOP-a i da objektivno informiše svetsku javnost o borbama u Jugoslaviji.

Nemačke snage posle tronedeljnih teških borbi ponovo zauzele Harkov (u SSSR-u),

U Vašingtonu održali sastanak predsednik SAD Franklin Ruzvelt i ministar inostranih poslova V. Britanije Antoni Idn. na kome su razmotrili probleme posleratnog uređenja: odnose sa SSSR-om, pitanje Poljske, Finske, Nemačke, Čehoslovačke, Austrije i balkanskih država. Sto se tiče Jugoslavije, Ruzvelt je izneo plan o njenom eeplanju, čemu se Idn usprotivio, pa je odlučeno da se izbegličkoj vladi Kraljevine Jugoslavije preporuči da ispita mogućnost stvaranja Kraljevine Jugoslavije na principu konfederacije.

U sedištu CK KP Albanije, u s. Labinotu (kod Elbasana u Albaniji), stigao delegat CK KPJ i Vrhovnog štaba NOV i POJ Svetozar Vukmanović Tempo koji je u razgovoru sa članovima CK KP Albanije savetovao: formirati Vrhovni štab NOV Albanije i štabove zona, a od seoskih četa preći na stvaranje pokretnih NOP odreda i brigada.

U s. Labinotu (kod Elbasana u Albaniji) otpočela I zemaljska konferencija KP Albanije. U pripremi i radu te konferencije učestvovali su delegati CK KPJ Blažo Jovanović, Dušan Mugoša i Miladin Popović. Konferencija je završena 22. marta.

Vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito naredio da se energično suzbija pojava nepravilnog pribavljanja hrane na terenu.

Predsednik vlade V. Britanije Vinston Cerčil primio izveštaj servisa »Meterson«, odgovornog za dostavljanje pomoći Draži Mihailoviću, u kome su izneti podaci o saradnji četnika sa okupatorima.

Vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito dao Stabu 3. udarne divizije NOVJ uputstvo da na oslobođenom području Hercegovine učvrsti narodnu vlast, odmori i popuni jedinice, izvrši evakuaciju ratnog plena iz Nevesinja i prikupi podatke o jačini i stanju neprijatelja u hercegovačkim garnizonima.

Vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito pohvalio jedinice 5. crnogorske NOU brigade za pokazanu hrabrost i upornost u borbi protiv neprijatelja kod Prozora, Konjica, Nevesinja i drugih mesta

Izbeglička vlada Kraljevine Jugoslavije, zbog otkazivanja poslušnosti, donela odluku da rasformira jugoslovenski Informativni centar u Njujorku, zamolivši vladu SAD da jugoslovenskim novinarima iz ovog centra zabrani rad u bilo kom listu SAD.

Britanski komitet za propagandu na Srednjem istoku zabranio rad četničke radio-stanice »Karadorde«.

VS NOV i POJ održao savetovanje sa štabovima 1. i 2. proleterske udarne divizije NOVJ, na kome je odlučeno da se Foča ne napada pre nego što se razbiju četnici na desnoj obali r. Drine i temeljno raščisti teren u širokom pojasu oko Foče.

VŠ NOV i POJ naredio Slabu 7. divizije NOVJ da sa 7. i 8. brigadom zatvara pravac Konjic — s. Glavatičevo i osigura bolnice na prostoru s. Glavatičevo, s. Bjelemić, Kalinovik.

Predsednik vlade V. Britanije Vinston Cerčil poslao, preko britanske vojne misije pri četničkoj Vrhovnoj komandi, protest Draži Mihailoviću u kome se, pored ostalog, kaže: »Ako general Mihailović ne izmeni svoju politiku kako prema italijanskim neprijateljima tako i prema njegovim jugoslovenskim sunarodnicima, koji se odupiru neprijatelju, to može nametnuti potrebu vladi njegovog veličanstva da izmeni svoju sadašnju politiku pomaganja generala Mihailovića na račun drugog pokreta otpora u Jugoslaviji... «

CK KPJ dostavio sekretaru PK KPJ za Bosnu i Hercegovinu uputstvo da se 6. istočnobosanska NOU brigada sa Majevičkom grupom udarnih bataljona orijentiše ka Sandžaku radi sadejslva s levim krilom Glavne operativne grupe VŠ NOV i POJ, a da se u istočnoj Bosni ostave manje snage za borbu protiv četnika 1 za mobilizaciju novog ljudstva.

Britanski komitet za propagandu na Srednjem istoku otpočeo da izdaje »Pobjedu«. Ovaj list je savezničko vazduhoplovstvo rasturalo po Jugoslaviji.

Vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito precizirao zadatke i naredio štabovima divizija: da 2. proleterska udarna divizija NOVJ obrazuje južnu grupu, forsira r. Drinu kod s. Broda 1 napadne Foču; da glavnina 1. proleterske udarne divizije NOVJ, kao severna grupa, pređe r. Drinu u rejonu s. Ustikoline i takođe napadne Foču; da 3. udarna divizija NOVJ, iz Nevesinjskog i Gatačkog polja, razbije čelnike i oslobodi Gacko, Avlovac i druga uporišta, a da delovi 10. hercegovačke NOU brigade nastupaju ka Popovom polju; da 7. divizija NOVJ zatvori pravce: Konjic — s. Glavatičevo i s. Trnovo — Kalinovik, a 9. divizija NOVJ pravce: Mostar — Nevesinje — s. Plužine, Prijedor — Nevesinjsko polje, Rujište — Čehoje i Lokve — s. Kula.

- Vrhovni komandant NOV i POJ Josip Broz Tito upoznao Stab I. bosanskog udarnog korpusa NOVJ sa rezultatima bitke na r. Neretvi i sa svojim daljim namerama. naredivši mu da glavne snage usmeri na razbijanje četnika u Bosanskoj krajini i srednjoj i istočnoj Bosni.

Mart

- Britanske vojne vlasti tokom meseca doturile četnicima 3964 tone oružja, municije i opreme i 30 miliona italijanskih lira.
- Predsednik vlade V. Britanije Vinston Cerčil odlučio da u Vrhovni štab NOV i POJ uputi vojnu misiju.

BOSNA I HERCEGOVINA*J. mart*

- Nastupajući ka Glamočkom polju, nemačka 7. SS divizija »Princ Eugen« izbila pred severoistočne ogranke pl. Šatora, nemačka 369. legionarska divizija zauzela s. Mliništa i produžila nadiranje u pravcu Glamoča, a domobranska 3. brdska brigada, po zauzimanju s. Sipova, produžila nastupanje ka Janju. Pred ovim su se snagama 4. i 8. krajiška NOU brigada, 2. bataljon 7. krajiške NOU brigade i Prateći bataljon i bolnica 1. bosanskog udarnog korpusa NOVJ povukli na prostor s. M. Tičevo, s. Peulje.
- U rejonu Kobile, Crnog vrha, s. Voljevca i s. Seferovića (kod G. Vakufa) jedinice nemačke 717. pešadijske divizije ojačane grupom »Fogl« nastupajući prema Prozoru napale 3. krajišku NOU brigadu, 7. brigadu 7. divizije NOVJ i 1. dalmatinsku NOU brigadu, te posle upornih borbi odbacile ih prema Vilića gumnu i Makljenu.
- Kod s. Suvaje (na putu Bos. Petrovac — Bos. Krupa) 2. bataljon 6. krajiške NOU brigade napao iz zasede delove Tehničkog bataljona nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen«, uništio i zapalio 8 kamiona, 1 oklopni auto, 1 tenk, 2 putnička automobila, 1 motocikl s prikolicom, te zaplenio 1 mitraljez, 3 p. mitraljeza, 30 pušaka i drugu ratnu opremu. Neprijatelj je imao 10 zarobljenih, 32 ranjena i 1 mrtvog.

2. mart

- Kod Vilića gumna (b'izu G. Vakufa), u ogorčenoj borbi prsa u prsa, 4. proleterska (crnogorska) NOU brigada, uz sađejstvo delova 3. krajiške NOU brigade, razbila jedinice 737. puka nemačke 717. pešadijske divizije, ojačane tenkovima, i odbacila ih sa Vilića gumna, Karaulice i Kobile. Ovim je neprijatelju onemogućeno da upadne u rejon bolnica (s. Jaklići, s. Rumboci, s. Ripci, s. Ščit itd.). U toku devetočasovne borbe neprijatelj je imao 51 mrtvog, 83 ranjena, 21 nestalog i 31 smrznutog, a jedinice NOVJ 40 ranjenih i 30 mrtvih, među kojima su bili: borne 2. čete 2. bataljona 4. proleterske (crnogorske) NOU brigade Blažo Martinović, narodni heroj, bombaš i puškomitraljezac 2. čete 2. bataljona 4. proleterske (crnogorske) NOU brigade Jovo Zvicer, narodni heroj, komandir 3. čete 2. bataljona 4. proleterske (crnogorske) NOU brigade Dušan Strugar, narodni heroj, i komandir 2. voda 3. čete 2. bataljona 4. proleterske (crnogorske) NOU brigade Simo Barović, narodni heroj. Zaplenjeno je: 2. mitraljeza, 4 p. mitraljeza, 1 automata, veliki broj pušaka, minobacačke i puščane municije.
- Istočno od puta Prozor — G. Vakuf delovi 2. proleterske i 1. dalmatinske NOU brigade slomili napad jedinica nemačke 717. pešadijske divizije i u toku noći zauzeli Crni vrh. Poginuo je komandir voda u 1. bataljonu 2. proleterske NOU brigade Vladimir Radovanović, narodni heroj.
- U rejonu s. Pokojišta (kod Konjica) delovi nemačke 718. pešadijske divizije iz Konjica napali jedinice 5. crnogorske NOU brigade. Posle žestokih dvodnevni borbi dostigli su liniju s. Barmiš — s. Kralupi — s. Celebić.
- U rejonu Birča 6. istočnobosanska NOU brigada odbila napad oko 2000 četnika s Romanije, Glasinca i Jahorine i nanela im gubitke od preko 50 mrtvih.

3. mart

- Glavna operativna grupa VS NOV 1 POJ (1. i 2. proleterska udarna i 7. divizija NOVJ) prešla u protivnapad kod G. Vakufa protiv jedinica nemačke 717. pešadijske divizije i borbene grupe »Fogl«. U borbama do 5. marta nemačke i ustaško-domobranske snage su odbačene ka Bugojnu, zauzet je G. Vakuf i spaseno je 3500 ranjenih i bolesnih boraca NOV u Prozorskoj kotlini. Neprijatelj je imao 98 mrtvih, 161 ranjenog i 41 nestalog.
- Livno zauzeo izviđački bataljon nemačke 369. legionarske divizije posle borbi protiv jedinica 7. krajiško udarne brigade 5. udarne divizije NOVJ, koje su se povukle kn pl. Cincaru i Kuprcsu.

4. mart

- Jedinice 1. bataljona 2. dalmatinske NOU brigade posle dvočasovne borbe odbacile četnike na levu obalu r. Neretve i ponovo zauzele s. Jablanicu (kod Mostara). Poginulo je oko 60 i zarobljeno 5 četnika.

- Kod s. Pribinića (blizu Teslića) 1. krajiška NOU brigada i 4. krajiški NOP odred napali i, posle kraće borbe, razbili četničke snage, nanevši im gubitke od 50 mrtvih i ranjenih i 10 zarobljenih i zaplenivši 20 pušaka i 1 minobacač.
- 5. mart
 - Kod Borove Glave (na putu Livno — Sujica), s. G. Malovana i s. Hrblijine (blizu Kupresa) delovi nemačke 369. legionarske divizije iz Livna i Glamoča napali jedinice 7. krajiške udarne brigade 5. udarne divizije NOVJ i, posle žestoke borbe, potisli ih u pravcu s. Sujice, s. Rilića i s. G. i D. Vukovskog.
 - Na šumskoj pruzi Bos. Gradiška — s. G. Podgradti delovi 5. krajiške udarne brigade 4. udarne divizije NOVJ napali i spalili dva ustaško-domobranska teretna voza. Poginulo je 8, ranjeno 30 i zarobljeno 15 ustaša i domobrana.
 - Kod s. Planinice i s. Pernica (blizu G. Vakufa) 4. bataljon 3. krajiške NOU brigade odbio napad delova nemačke 717. pešadijske divizije sa pravca Bugojna, nanevši im gubitke od oko 40 mrtvih i ranjenih, uz sopstvene gubitke od 2 mrtva i 5 ranjenih.
- Mart p.
 - Po odluci Oblasnog komiteta KPJ za Hercegovinu rasformiran partizanski bataljon Biskra a njegovim ljudstvom popunjena 10. hercegovačka NOU brigada.
 - U s. Sujicu (kod Livna) ušao izviđački bataljon nemačke 369. legionarske divizije posle borbi protiv 7. krajiške NOU brigade, koja se povukla prema Prozoru
 - Na okružnoj konferenciji, po direktivi oblasnog komiteta KPJ za istočnu Bosnu, obnovljen OK KPJ za Majevicu
- il 7. mart
 - Kod s. Jablanice (blizu Mostara) jedinice 2. proleterske udarne divizije NOVJ otpočele forsiranje r. Neretve. Na levu obalu su prešli tri bataljona 2. dalmatinske i tri bataljona 2. proleterske NOU brigade, razbili i odbacili četnike u pravcu Konjica i obrazovali mostobran. Time je omogućeno i prebacivanje ostalih jedinica i ranjenika.
- 7. mart
 - Kod s. Jablanice (blizu Mostara), pod zaštitom jedinica 2. dalmatinske i 2. proleterske NOU brigade, inženjerska četa VS NOV i POJ i inženjerski vod 7. divizije NOVJ podigli na r. Neretvu, namesto porušenog železničkog mosta, pešački viseći most za prebacivanje Glavne operativne grupe i ranjenika.
 - Jedinice nemačke 717. pešadijske divizije i borbena grupa Fogl iz Bugojna, uz podršku artiljerije, tenkova i avijacije, napale glavninu 1. proleterske udarne divizije NOVJ i 16. brigadu 7. divizije NOVJ koje su bile u zaštitnici prema Prozoru. U borbama do 9. marta neprijatelj je ovladao linijom s. Zdrimce — s. Pidriš — Vilića gumno — s. Zahum.
 - Treća udarna divizija NOVJ prešla u protivnapad desnom obalom r. Neretve ka Konjicu i u borbama do 10. marta protiv delova nemačke 718. pešadijske divizije, domobranskog 7. lovačkog puka, četnika i italijanskih snaga prešla r. Neretvu, zauzela Ostrožac i prešla na levu obalu r. Neretve.
- S/9, mart
 - Kod s. Jablanice (blizu Mostara) otpočelo prebacivanje ranjenika preko mosta na r. Neretvi. Do 15. marta, i pored dejstva neprijateljske artiljerije i avijacije, svi ranjenici su prebačeni na levu obalu i smešteni na prostorijski s. Krstac, s. Dobrigošće, prevoj Strbina (na padinama pl. Prenja).
- 9. mart.
 - Us. Zljevima i s. Kranit! (na putu Sarajevo — Vlasenica) 6. istočnobosanska NOU brigada napala delove 28. ustaškog bataljona i zauzela s. Zljevove. a u s. Kramu zapalila pilanu i nekoliko zgrada odakle su ustaše davale otpor. Poginulo je 24 i ranjeno 45 ustaša. Brigada je imala 17 mrtvih i 29 ranjenih.
- 10. mart
 - U Prozor ušli delovi nemačke 717. pešadijske divizije posle borbi protiv delova i proleterske udarne divizije NOVJ, koji su sr, vodeći zaštitničke borbe, povukli prema Rami.
 - U Bos. krajini jedinice nemačke 7. SS divizije Princ Eugen i 369. legionarske divizije završile operaciju »Vajs-2« protiv jedinica 1. bosanskog udarnog korpusa NOVJ.
 - Na pl. Prenju, u borbi protiv četnika, poginuo komandant bataljona 7. brigade 7. divizije NOVJ Ilija Spanović, narodni heroj.
- U. mart
 - Posle forsiranja r. Neretve i višednevnih borbi protiv četničkih i italijanskih jedinica, koje su se povukle ka Nevesinju, 2. proleterska udarna divizija NOVJ izbila u rejon s. Borci — Boračko jezero (kod Konjica). Poginulo je oko 150, zarobljeno 105 i ranjen veći broj neprijateljskih vojnika. Divizija je imala oko 20 mrtvih i ranjenih.

12. mart. Na putu Bihać — Bos. Petrovac 2. bataljon 2. krajiške N'OU brigade napao iz zasede kolonu iz sastava nemačku motorizovanu kolonu iz sastava nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen«. Poginulo je 12 nemačkih vojnika i oficira i uništeno 8 kamiona sa 80 buradi benzina.
13. mart Kod s. Lipe (na putu Bihać — Bos. Petrovac) 2. bataljon 8. krajiške NOU brigade napao iz zasede nemačku motorizovanu kolonu iz sastava nemačke 7. SS divizije »Princ Eugen«. Poginulo je 13 a ranjeno 6 nemačkih vojnika, uništena su 2 kamiona i zaplenjena su 2 p. mitraljeza.
14. mart Drugi bataljon 5. krajiške NOU brigade, posle tročasovne borbe, zauzeo s. Dobrljin (kod Bos. Novog). Zarobljeno je 90 domobrana i 4 oficira. Bataljon je imao 1 mrtvog i 4 ranjena. Zaplenjeno je: 1 minobacač, 1 mitraljez, 2 p. mitraljeza. 55 pušaka, 12 sanduka ručnih bombi i 4 sanduka minobacačke municije.
- Jedinice 1. i 3. bataljona 1. krajiške NOU brigade napale delove domobranskog dobrovoljačkog bataljona i žandarmerije u Tešnju, ali su posle četvorčasovne borbe prinudene na povlačenje zbog jakog neprijateljskog otpora i dolaska jakih neprijateljskih ojačanja iz Teslića.
- 14/15. mart. U rejonu s. Čičeva (kod Konjica) jedinice 2. proleterske udarne divizije NOVJ, 1 proleterske i 10. Hercegovačke NOU brigade razbile centar četničke odbrane, a sutradan, posle upornih borbi, prodrle i zauzele s. Glavatičevo. Četnici su se iduće noći povukli na liniju Krstac (k. 807) — Devojački kuk — Tjeme (trig. 1328) — Rat kamen (k. 1302) — Bahtijevice. Poginulo je 20, ranjeno 30 i zarobljeno 7 četnika dok su jedinice NOVJ imale 9 ranjenih i 4 mrtva, među kojima je bio i zamenik komandira 3. čete 3. bataljona 1. proleterske NOU brigade Dragoljub Božović Zuća narodni heroj.
15. mart — Prebacivanjem zaštitnice na levu obalu r. Neretve (3. proleterska (sandžačka) udarna, 3. dalmatinska udarna i 3. krajiška NOU brigada), Glavna operativna grupa VS NOV i POJ završila prelaz preko r. Neretve, pošto je prethodno prebacila sve ranjenike, uništila motorizaciju, teška oruđa i tenkove i porušila mostove kod Jablanice i Ostrošca.
- Mart d. p. — U s. Majkić-Japri (kod San. Mosta) izvršio samoubistvo, kao tifusni bolesnik, politički komesar 4. udarne divizije NOVJ Milinko Kušić, narodni heroj.
- Kod s. Blagaja (na r. Buni), u borbi protiv italijanskih jedinica i četnika, poginuo borac 3. bataljona 5. crnogorske NOTI brigade Vasilije Vujačić Vajo, narodni heroj
- Kod Nevesinja, u momentu duševnog rastrojstva, izvršio samoubistvo zamenik komandira čete u 5. crnogorskoj NOU brigadi Dušan Vujović, narodni heroj.
17. mart U širem rejonu s. Glavatičevo jedinice 2. proleterske udarne divizije NOVJ, 1. proleterske udarne i 10. hercegovačke NOU brigade napale četničke snage. Posle žestokih borbi, u kojima su pretrpeli velike gubitke, četnici su sutradan u neredu odstupili: crnogorski četnici preko s. G. i D. Zimija ka Nevesinju, radi odbrane grada, a hercegovački ka s. Bijelom Polju, radi sprečavanja prodora ka Mostaru. Poginuli su komandant 2. bataljona 10. hercegovačke NOU brigade Pavle Vukoje Korčagin, narodni heroj, i komandir 1. čete 1. bataljona 10. hercegovačke NOU brigade Obren Supić, narodni heroj.
- U okolini Mrkonjić-Grada delovi 4. krajiške udarne brigade 5. udarne divizije NOVJ napali četnike u D. Ratkovu, Orahovljanima, Čadavici, Peckoj, Baraćima, Podrašnici, Mračaju, Gracima i Mednoj i posle dvodnevne borbe zauzeli ova sela, odbacivši četnike u pravcu Mrkonjić-Grada.
18. mart Na putu s. Sitnica — s. Čadavica (kod Mrkonjić-Grada) 2. bataljon 7. krajiške NOU brigade napao iz zasede nemačku kolonu i zaplenio 3 kamiona s namirnicama i odećom.
- 18/19. mart — Jedinice 4. krajiške NOU brigade vodile oštru borbu protiv delova 741 puka nemačke 714. pešadijske divizije i zauzele s. Čadavicu (kod Mrkonjić-Grada). Neprijatelj se, uz gubitke od 2 mrtva i 6 ranjenih, povukao u pravcu s. Sitnice.
19. mart Na liniji s. Kovačići — s. Henjkuša, jake italijanske i četničke snage, potpomognute artiljerijom i tenkovima, napale delove 4. proleterske (crnogorske) NOU i 5. crnogorske NOU brigade i prinudile ih na povlačenje u pravcu s. Kljuna i s. Prkovića. Protivnapadom u toku noći 19/20. i sutradan 20. marta, jedinice NOVJ su razbile ove neprijateljske snage i odbacile ih ka Nevesinju, a potom izbile na liniju s. G. Bijenja — s. D. Bijenja — Markova glava — s. Pridvorci — s. Hrušta — Lipovački kuk (k. 1172). Neprijatelj je imao oko 250 mrtvih i ranjenih i 111 zarobljenih, a jedinice NOVJ 18 mrtvih i 57 ranjenih. Zaplenjeno je 8 p. mitraljeza, 23 mitraljeza, 20 minobacača i 100 tovara razne opreme.

Kod s. Obija (blizu Kalinovika) 2. proleterska udarna brigada 2. proleterske udarne divizije NOVJ razbila četničku grupu i zauzela ovo selo.

U rejonu s. Krupca, s. Vranješine i brda Javorka 4. i 6. bataljon 1. proleterske udarne brigade 1. proleterske udarne divizije NOVJ razbili Stolačku i Bilečku četničku brigadu i 4. bataljon Mostarske četničke brigade i zauzeli s. Ulog (kod Nevesinja).

Ustaška uporišta u s. Milićima, s. Zaklopači i s. Dubnici (kod Vlasenice) napala i zauzela 6. istočnobosanska NOU brigada. Poginulo je 30 i zarobljeno 3 ustaše, dok je brigada imala 6 mrtvih i 5 ranjenih. Zaplenjeni su mitraljez, p. mitraljez i 25 pušaka i zapaljena su 2 mosta.

Kod s. Jelašaca (blizu Kalinovika) 2. proleterska udarna brigada 2. proleterske udarne divizije NOVJ razbila četnike i zaplenila dve haubice i 100 granata, a zatim produžila napad u pravcu Kalinovika.

U Bos. Petrovac, Drvar i Bos. Grahovo ušle jedinice 1. bosanskog udarnog korpusa NOVJ pošto su se neprijateljske snage blagovremeno povukle.

Nevesinje zauzele jedinice 4. proleterske (crnogorske) NOU i 5. crnogorske NOU brigade posle četvorodnevnih borbi protiv 1. i 2. bataljona 55. puka italijanske divizije »Marke«, 2. bataljona 260. puka italijanske divizije »Murde« i 1. bataljona 25. pešadijskog puka italijanske divizije »Bergamo« i delova četničke Rogatičke i Sarajevske brigade, koji su se povukli prema s. Blagaju. Neprijatelj je samo 22. marta imao oko 100 mrtvih i više ranjenih, a jedinice NOVJ 12 ranjenih i 7 mrtvih, među kojima je bio bombaš 1. bataljona 5. crnogorske NOTT brigade Himzo Salihagić, narodni heroj. Zaplenjeno je 150 pušaka, 800 mina, 35.000 metaka, 6 vagona brašna, 3 vagona makarona, vagon pirinča, po vagon soli, uljri, petroleuma i vina

Jedinice 10. hercegovačke NOU brigade zauzele s. Donje Zimije (kod Nevesinja) razbivši prethodno četničku posadu i 3. bataljon 260. pešadijskog puka italijanske divizije »Murde«. Poginulo je oko 100 i ranjeno mnogo više četnika i italijanskih vojnika, a zaplenjeno je 5 mitraljeza, 1 radio-stanica i 40 tovara ratne opreme. Poginuo je komandant bataljona 10. hercegovačke NOU brigade Novica Domazet, narodni heroj.

U s. Maslovarama i s. Borcima (kod Kotor-Varoši) jedinice 1. krajiške udarne brigade 5. udarne divizije NOVJ napale četničke snage i posle kraće borbe prinudile ih na povlačenje preko r. Vrbasa. Zarobljeno je 11 četnika.

Jedinice 2. proleterske udarne divizije NOVJ i 1. proleterske NOU brigade zauzele Kalinovik, odbacivši četnike ka Foči i s. Dobrom Polju. U borbama za Kalinovik poginulo je, ranjeno i zarobljeno oko 400 četnika, dok je 2. proleterska udarna divizija NOVJ imala oko 135 mrtvih i ranjenih. Poginuli su zamenik komandanta 2. bataljona 1. proleterske NOU brigade Vojislav Grujić, narodni heroj, i politički komesar 1. bataljona 2. dalmatinske NOU brigade Slobodan Macura, narodni heroj

Kod brda Lipnika i s. V. i M. Radića (na putu Bihać — Bos. Krupa) jedinice 8. krajiške udarne brigade 4. udarne divizije NOVJ napale iz zasede nemačku kolonu i posle žestokih borbi odbacile pešadiju u Bos. Krupu, dok su tenkovi i oklopna kola uspeali da se probiju za Bihać. Poginulo je i ranjeno 60 nemačkih vojnika. Brigada je imala 2 mrtva i 2 ranjena.

Na Karanu (kod Prijedora) ustaško-domobranske i nemačke snage iz Prijedora, Kostajnice i Bos. Novog napale 5. krajišku udarnu brigadu 4. udarne divizije NOVJ. Posle dvodnevne borbe neprijatelj je, pretrpevši velike gubitke, prinuđen na povlačenje u polazne garnizone. Brigada je imala 5 mrtvih i 4 ranjena.

Između ž. stanica Brezičana i Svodna (na pruzi Prijedor — Bos. Novi) 1. bataljon 5. krajiške NOU brigade napao neprijateljski teretni voz. Poginulo je 6 nemačkih vojnika i 3 ustaše, a ranjeno 16 nemačkih vojnika.

Posle dvodnevni žestokih borbi protiv 4. proleterske NOU (crnogorske) i 5. crnogorske NOU brigade na M. i V. Veležu i kod s. Udrežnja, oko 5.000 četnika, uz podršku italijanske artiljerije, zauzelo Nevesinje. Jedinice NOVJ su imale 90 mrtvih i ranjenih, a četnici 90 mrtvih i 150 ranjenih. Ranjen je i komandant 3. udarne divizije NOVJ Pero Cetković, narodni heroj, koji je od zadobijenih rana umro 29. marta 1943. godine.

Jedinice 1. proleterske udarne brigade 1. proleterske udarne divizije NOVJ u dvodnevnoj borbi odbacile četnike na desnu obalu r. Drine i zauzele s. Ustikolinu (kod Foče).

- 28/29. mart Prva proleterska udarna brigada 1. proleterske udarne divizije NOVJ pokušala da iz pokreta forsira r. Drinu kod s. Ustikoline (blizu Foče), ali je pokušaj propao zbog nedostataka plovnih sredstava i zbog visokog vodostaja.
29. mart Nevesinje ponovo zauzele jedinice 3. udarne i 9. divizije NOVJ, odbacivši četnike prema s. Blagaju. Poginulo je i ranjeno 50 i zarobljeno 30 četnika, dok su jedinice NOVJ imale 20 ranjenih i 3 mrtva, među kojima je bio i komandir čete u 3. bataljonu 5. crnogorske NOU brigade Vasilije Koprivica, narodni heroj.
- Prva krajiška udarna brigada 5. udarne divizije NOV.T napala delove nemačke 111 divizije i domobrane u Kotor-Varoši. Zbog jakog otpora neprijatelja i zbog slabog sadejstva napad nije uspeo.
- 29/30. mart Kod s. Broda (blizu Foče) 2. proleterska udarna i 2. dalmatinska udarna brigada 2. proleterske udarne divizije NOVJ pokušale da iz pokreta forsiraju r. Drinu, ali u tome nisu uspele zbog nedostatka plovnih sredstava i zbog visokog vodostaja.
- 30/31. mart U Dabarskom i Lukovačkom polju (kod Nevesinja) jedinice 5. crnogorske NOU i 10. hercegovačke NOU brigade napale i razbile četničke snage. Poginulo je oko 30, ranjen veći broj i zarobljeno 16 četnika, dok su jedinice NOV.T imale 4 mrtva i 5 ranjenih.
- Mart* [legalni gradski NO odbor Mostara raspisao narodni zajam, te je uskoro upisano 20,510.000 kuna.
- Po naređenju odseka VŠ NOV i POJ za vojne vlasti u pozadini, formirano Konjičko vojno područje, sa sedištem u s. Odžacima (kod Konjica), koje je obuhvatilo komande mesta: Bjelimić, Glavatičevo, Borci i Umoljani.
- Po direktivi Oblasnog komiteta KPJ za Hercegovinu od bataljona »Sloboda« 1 partizanskih grupa iz južne Hercegovine formiran Južnohercegovački NOP odred, sastava tri bataljona.
- Kod s. Jablanice (blizu Mostara), u borbi protiv četnika i italijanskih jedinica, ranjen zamenik političkog komesara bataljona 2. dalmatinske NOU brigade Milovan Celcbić, narodni heroj, koji je posle toga umro od tifusa u centralnoj bolnici pri VS NOV i POJ.

CRNA GORA

12. mart Preki italijanski vojni sud u Kotom osudio na smrt 9 rodoljuba, koji su streljani kod s. Morinja (blizu Risna).
14. mart Komandant četničkih Limsko-sandžačkih odreda naredio da se najhitnije mobilize 2000 četnika s teritorije Mileševskog korpusa, a iz sreza pljevaljskog »sve što može nositi pušku«, u cilju slanja u Bosnu, pošto su jedinice NOVJ već izvršile forsiranje r. Neretve.
20. mart U blizini s. Sipačnog (kod Nikšića), u borbi protiv četnika, poginula Milica Vučinić, borac 1. bataljona 5. crnogorske NOU brigade, narodni heroj.

HRVATSKA

1. viari U rejonu s. Vrepca i s. Mogorića (kod Gospića) otpočeo napad delova italijanske divizije »Re« i ustaša na 1. udarnu i 9. udarnu brigadu 6. divizije NOVJ. U dvo-dnevnim borbama neprijatelj je imao 24 mrtva, 108 ranjenih i 26 nestalih, a brigadi 6. divizije 6 mrtvih, 20 ranjenih i 1 nestalog.
2. mart U s. Ponoru (kod Titove Koronice) obrazovan Inicijativni odbor sa zadatkom da privremeno rukovodi radom narodnih odbora i izvrši pripreme za sazivanje Prvog zasjedanja Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske (ZAVNOH-a).
- Kod s. Kamenskog Mosta (na putu Topusko — V. Kladuša) 4. bataljon 1. kordunaškog NOP odreda razbio ustašku kolonu. Poginulo je 12 i ranjeno 12 ustaša.
- Kod s. Deanovca (blizu Ivanić-Grada) jedinice Moslavačkog NOP odreda razoružale 25 domobrana koji su obezbeđivali železnički most.
5. mart U s. Ljeskovici (kod Našica) jedinice 18. brigade 4. (slavonske) divizije NOVJ napale posadu i zarobile 61 domobrana. Brigada je imala 1 mrtvog i 5 ranjenih.
- Mart p.* Na Biokovu, po naređenju Štaba grupe NOP odreda Dalmacije, formiran Blokovski NOP odred.

- ti. mart* Između s. Zvečaja i s. Generalskog Stola (na pruži Ogulin — Karlovac; diverzantska grupa 1. kordunaškog NOP odreda uništila neprijateljski voz.
- 7. inart* — U s. Crnoj Vlasi i s. D. Babinom Potoku (kod Vrhovina) jedinice 6. brigade 5. operativne zone NOV i PO Hrvatske, 2. udarne brigade 6. divizije NOVJ i 15. udarne brigade 8. divizije NOVJ izvršile napad na četničke jedinice. Istog dana je zauzeto s. D. Babin Potok dok su borbe u s. Crnoj Vlasi vođene do 10. marta kada su obustavljene zbog jakog otpora četnika i pristiglih italijanskih »jačanja. Zarobljeno je 55 četnika, dok je poginulo i ranjeno oko 100 neprijateljskih vojnika. Gubici jedinica NOVJ: 15 mrtvih i 58 ranjenih.
- U Lici formirana Tenkovska četa 1. hrvatskog korpusa NOVJ.
- U rejonu s. Ravne Gore i Drežnice u Gorskom kotaru snage italijanskog 5. korpusa (jačine 2 divizije) i oko 2.500 četnika napale 14. brigadu i 1 primorsko-goranski NOP odred 5 operativne zone NOV i PO Hrvatske. Neprijatelj je istog dana ušao u napuštenu Ravnu Goru. dok je Drežnicu zauzeo 15. marta i opljačkao i popalio više sela.
- Jedinice italijanskih divizija »Žara« i Celere i antikomunistička milicija otpočele »čišćenje« terena između Biograda, s. Stankovaca, Prokljanskog jezera, r. Krke i mora, gde je dejstvovala Primorska partizanska četa. Do 17. marta na toj prostori je ubijeno 119 simpatizera NOP-a, terenskih radnika i članova KPJ.
- Formiran SK KPH za Grubišno Polje
- S. mari* — Formiran SK KPH za Benkovac.
- O. mari* — Formiran novi SK KPH za Viroviticu
- U s. Pitomači (kod Virovitice) jedinice Kalničkog NOP odreda napale ž i žand stanicu i zarobile 14 domobrana i žandarma
- II) mari* — U s. Karojbi (kod Motovuna), na saslanke političkih radnika, izabrano privremeno partijsko rukovodstvo za Istru.
- U rejonu brda Vlačke (kod Trogira) Sibensko-drniška partizanska četa i Trogirski partizanski vod napali italijanske vojnike iz 229. teritorijalno-mobilnog bataljona. Poginula su i ranjena 32. a zarobljeno je 6 vojnika. Za odmazdu je streljano 19 talaca iz trogirskog zatvora.
- 11. mart* — Jedinice Banijskog NOP odreda napale Sunju i zarobile 165 domobrana, ustaša i nemačkih vojnika. Poginulo je 5. a ranjeno 9 neprijateljskih vojnika. Odred je imao 3 mrtva i 4 ranjena.
- Izabran Privremeni ONO odbor za Kordun.
- U s. Orljavcu (kod Slav. Požege) održana okružna konferencija KPH za okrug Nova Gradiška.
- I.?, mart* U s. Kloštaru (kod Đurđevca) 3. bataljon Kalničkog NOP odreda zapalio ž. st. i poštu.
- Mart p. p* — Po naređenju Štaba grupe NOP odreda Dalmacije formiran Splitski NOP odred
- 76. marr* — Domobransko uporište Veliku (kod Slav. Požege) zauzele jedinice 18. i 12. brigade (slavonske) divizije NOVJ i nanele delovima domobranskog 4. puka gubitke od 24 mrtva, 18 ranjenih i 110 zarobljenih, uz sopstvene gubitke od 6 mrtvih i 17 ranjenih.
- Jedinice 1. udarne brigade 6. divizije NOVJ zauzele s. Sv. Rok (kod Gračaca) koje su branili delovi 4. ustaške brigade. Neprijatelj je imao 5 mrtvih i 12 ranjenih, a 1 brigada 4 mrtva i 4 ranjena.
- U s. Mihaljevcima (kod Slav. Požege) 1. bataljon 12. brigade 4 (slavonske) divizije NOVJ zapalio tvornicu špiritusa.
- 17. mart* Na pruži Ogulin — s. Dubrave jedinice 4 udarne brigade 8 divizije NOVJ i 1. kordunaškog NOP odreda napale italijanski transportni voz i zapalile 6 vagona s materijalom. Poginulo je 10, ranjeno 15 i zarobljeno 48 domobrana, ustaša i italijanskih vojnika, dok su jedinice NOVJ imale 8 mrtvih i 29 ranjenih.
- Četničko uporište Rastićevo (kod Knina) zauzele jedinice 6. divizije NOVJ i neprijatelju nanele gubitke od 11 mrtvih, 20 ranjenih i 32 zarobljena. Jedinice 6. divizije su imale 6 mrtvih i 25 ranjenih.

- U s. Blinjskom Kutu (kod Siska) jedinice Banijskog NOP odreda napale i zarobile 37 domobrana.
- 18. *mart* — U s. Trnovcu (kod Gline), na okružnoj konferenciji, Izabran Privremeni ONO odbor za Baniju.
— Održano savetovanje članova okružnih i sreskih rukovodstava SKOJ-a i sekretara bataljonskih biroa s teritorije Slavonije.
- 19. *mart* — Uporište s. Vetovo (kod Slav. Požege) zauzele jedinice 12. i 18. brigade 4 (slavonske) divizije NOVJ. Poginulo je 20, a nestalo 16 nemačkih vojnika.
— U napadu na s. Kutjevo (kod Slav. Požege) 17. brigada 4 (slavonske) divizije NOVJ zarobila 21 domobrana.
— U Zagrebu, u sukobu sa ustašama, poginuli politički sekretar Mesnog komiteta KPH Ivo Mečar Dugi i član Komiteta Stjepan Bubanić Električar, narodni heroji
- 20. *mart* — U Požeškoj kotlini jake ustaško-domobranske jedinice i snage nemačke 187. rezervne divizije iz Podravske Slatine, Daruvara, Pakraca, Okučana, Nove Gradiške i Slav. Požege otpočele operaciju »Braun« protiv 4 (slavonske) divizije NOVJ. Žestoke borbe na planinama Papuku, Psunju, Dilju i Krndiji vođene su do 31. marta, ali je 1 divizija veštím manevrom izbegla uništenje. Pošto je ostavio posade u svim većim mestima, neprijatelj je iz Sl. Broda i Našica uveo nove snage i do 7. aprila čistio Dilj-planinu, pljačkajući i zlostavljajući stanovništvo. Prema sopstvenom priznanju, neprijatelj je pretrpeo gubitke od 214 mrtvih, 225 ranjenih i 342 nestala, dok je 4 divizija imala 110 mrtvih, 135 ranjenih i 120 nestalih.
— U rejonu s. Muča jedinice italijanske divizije »Bergamo« napale Splitski NOP odred, koji se preko Moseča prebacio u Cetinsku dolinu. Neprijatelj jo do 11. aprila čistio prostoriju s. Prapatnica — s. Seget — s. Marina. Trogir i oterao u logore i zatvore 2373 rodoljuba
- 21. *mart* — Jako četničko uporište u s. Crnoj Vlasti (kod Vrhovina) posle dvodnevni borbi zauzele jedinice 8. divizije NOVJ i 6 brigade 5. operativne zone NOV i PO Hrvatske. Poginulo je oko 60 i zarobljeno 125 četnika, a jedinice NOVJ su imale 18 mrtvih i 128 ranjenih. Tada je poginuo i zamenik komandanta 15. udarne brigado 8. divizije Milisav Dakić, narodni heroj
- 22. *mart* — U Zumberku italijanske i ustaške snage (jačine 5000 vojnika) napale 13. proletersku NOU brigadu »Rade Končar« i Žumberački partizanski bataljon. Žestoke borbe su vođene do 24. marta, kada su se jedinice NOVJ povuklo preko pl. Suhorn u Sloveniju.
— U rejonu s. Zaostroga (kod Makarske) jedinice 1. mornaričkog partizanskog odroda zarobile italijanske motorne jedrenjake 'Marija Euiza i »Renato'
- 24. *mart* — Kod s. Pušine, na Cipelovcu i Češljakovačkom visu (na pl. Papuku), u dvodnevni borbama, jedinice 4 (slavonske) divizije NOVJ razbile domobranski 4. puk. 2. bataljon domobransko Sremske brigade i 4. inženjerijski bataljon.
— Jedinice Splitskog NOP odroda zauzele četnička uporišta s. Otišić, s. Maovice i s. Koljane (kod Vrlike)
— Kod rta Kabal na o. Hvaru partizani zarobili neprijateljski motorni jedrenjak »Sv. Nikola«.
- 24/25. *mart* — Ustaško uporište s. Letinac (kod Brinja) zauzelo jedinice udarne brigado 8. divizije NOVJ. Poginulo je 8, a zarobljeno 16 ustaša. Brigada je imala 1 mrtvog i 1 ranjenog
- 25. *mart* — Jedinice 14. brigado 5. operativne zone NOV i PO Hrvatsko napale italijansko-četničko obezbeđenje Brinjskog klanca (kod Brinja). Poginulo je i ranjeno 17 italijanskih vojnika a 8 ih nestalo.
- 26/27. *mart* — U s. Brušanima (kod Gospića) 9. udarna brigada 0 divizije NOVJ napala ustaško-domobransku posadu i zarobila 23 domobrana i ustaše, uz sopstvene gubitke od 5 mrtvih, 7 ranjenih i 2 nestala. Zaplonjena su 2 skladišta sa većom količinom oružja i municije.
- 27. *mart* — Na ž. st. Saš (kod Sunje) jedinice Banijskog NOP odreda napale italijanski transportni voz. Izgorela je ž. st. i 9 vagona sa ratnim materijalom, a zarobljeno je 6 domobrana i 3 italijanska vojnika.
— Formiran SK SKOJ-a za Grubišno Polje

MAKEDONIJA

mart 1943.

U s. Podumu (kod Otočca) jedinice 4. udarne brigade 8. divizije NOVJ napale i zarobile 40 četnika.

Na 2. st. Hercegovac (kod Daruvara) jedinice Moslavačkog NOP odreda napale voz, ubile 7 ustaša i zarobile 5 domobrana i finansu.

Stab 1. hrvatskog korpusa NOVJ izdao jedinicama direktivu za operaciju u Gackoj dolini.

U Brinjskom klancu jedinice 14. brigade 5. operativne zone NOV i PO Hrvatske napale oko 300 vojnika italijanske divizije »Be«. Poginula su i ranjena 33 neprijateljska vojnika. Brigada je imala 6 ranjenih.

Po naređenju GS NOV i PO za Hrvatsku, umesto jedne, formirane dve komande Ličkog vojnog područja. Komanda Prvog ličkog vojnog područja obuhvatala je srezove Korenicu, Udbinu, Gospić, Perušić i Otočac a Komanda Drugog ličkog područja srezove D. Lapac i Gračac.

Održana okružna konferencija KPH za splitsko (sredniodalmatinsko) područje, na kojoj je izabran novi OK KPH za Split.

Odlukom PK KPH za Dalmaciju, umesto OK KPH za severnodalmatinsko područje oformljeni OK KPH za Šibenik i OK KPH za Zadar.

U s. Bruvnu (kod Gračaca), u borbi protiv četničkih jedinica, poginula član SK KPH za Gračac i Okružnog odbora AF2-a za Liku Smilja Pokrajac, narodni heroj

U rejonu s. Gromačnika (kod Slav. Broda), prilikom diverzije na pruži, poginuo Bogoljub Vukajlović Lala, narodni heroj

MAKEDONIJA

Bugarski okupator, po nalogu nemačkih vlasti, racijom prikupio oko 7.200 Jevreja iz Vardarske Makedonije. Pošto im je opljačkao imovinu, on ih je posebnim transportima uputio za Poljsku, gde su mahom likvidirani. Eitolska i druge partijske organizacije su izdale posebne letke u kojima su osudile ovaj genocid nemačkog i bugarskog okupatora.

Delegat CK KPJ i VŠ NOV i POJ Svetozar Vukmanović Tempo naredio da budući štabovi operativnih zona i postojeći štabovi NOP odreda u Makedoniji formiraju sanitetsku, intendantsku, obaveštajnu službu i službu veze. kao i vojne sudove.

Delegat CK KPJ i VS NOV i POJ Svetozar Vukmanović Tempo naredio GS NOV i PO za Makedoniju da formira pet operativnih zona radi lakšeg rukovođenja oružanom borbom, te odredio granice zona, broj odreda koje treba formirati i osnovne zadatke u pogledu dejstva (rušenje pruga, razbijanje okupatorskih jedinica, zaštita sela od pljačke i terora, postepeno oslobođenje sela i gradova, uspostavljanje narodne vlasti i dr.).

U Makedoniji formirana tri oblasna komiteta KPM: Prvi za srezove: Tetovo, Gostivar, Kičevo, Debar i rejon Debarca; Drugi — za srezove: Prilep, Bitolj, Kruševo, Ohrid, Resen i Strugu; Treći — za srezove: Veles, Kavadarci, Negotin (na Vardaru) i Đevdelija.

GŠ NOP odreda za Makedoniju preimenovan u GŠ NOV i PO za Makedoniju

U Tetovu otpočeo sastanak najistaknutijih partijskih rukovodilaca iz Makedonije, kojim je rukovodio delegat CK KPJ Svetozar Vukmanović Tempo. Posle trodnevnog rada izabran je CK KPM od 6 članova.

Po naređenju GŠ NOV i PO za Makedoniju partizanska četa »Jane Sandanski« uključena u sastav Bitoljsko-prespanskog NOP odreda »Damjan Gruev«.

Delegat CK KPJ i VS NOV i POJ Svetozar Vukmanović Tempo naredio da budući štabovi operativnih zona i štabovi NOP odreda Makedonije preduzmu sve mere radi privlačenja novih boraca u odrede, povećaju disciplinu i odgovornost i prenose dejstva na što šira područja.

U s. Novom Selu (kod Gostivara) formiran Mavrovski NOP odred »Korab«, u koji je ušlo ljudstvo iz mavrovskog kraja i deo boraca bivšeg Kruševskog NOP odreda »Pitu Gulic«.

- Mart k.* — Na kostursko-lerinsko područje (u Grčkoj) prebacio se Biloljsko-prespanski NOP odred »Damjan Grujev«. Tu je razvio široku političku aktivnost među makedonskim stanovništvom, kome je objašnjavao cilj narodnooslobodilačke borbe i razotkrivao lažnu propagandu okupatora, koja je imala priličan uticaj u ovom kraju.
- Mart* — Vode organizacije »Bali Kombtar« (nacionalnog fronta Albanije koji su u jesen 1942. godine stvorili veleposednici, age 1 begovi, u cilju borbe protiv NOP-a na teritoriji »Velike Albanije«) potpisali sporazum sa italijanskom komandom u Albaniji o zajedničkoj borbi protiv partizana i njihovih pristalica.

SLOVENIJA

1. mart — Na odseku s. Uršna Sela — s. Birčna Vas (kod Novog Mesta) 1. slovenačka NOU brigada »Tone Tomšič« i 2. slovenačka NOU brigada »Matija Gubec« porušile na više mesta tt veze i prugu Novo Mesto — Metlika, zbog čega je nekoliko dana bio prekinut saobraćaj.
- Na predlog CK KPS, tri osnivačke grupe OF (KPS, hrišćanski socijalisti i lesokrivno Sokola) objavile tzv. Dolomitsku izjavu o merama za učvršćenje političkog i organizacionog jedinstva OF pod rukovodstvom KP. (Izjava je omogućila izgradnju OF kao jedinstvene opštenarodne organizacije, uz priznanje avangardne uloge KP. dok su se ostale političke grupe odrekle zahteva za formiranje vlastitih političkih organizacija. Time je OF potpuno izgubila karakter koalicije.)
4. mart — U Metlici 1. slovenačka NOU brigada »Tone Tomšič« i 13. proleterska NOU brigada »Rade Končar« napale italijansko-belogardističku posadu. Zbog snažnog otpora iz jakih fortifikacijskih objekata napad je obustavljen sutradan u zoru. Istovremeno su 2. slovenačka NOU brigada »Matija Gubec« i 3. slovenačka NOU brigada »Ivan Cankar« porušile prugu Metlika — Crnomelj na više mesta i uništile posadu ž. st. Rosalnice.
6. mart — U s. Ihanu (kod Domažala) Kamniški bataljon Kamniško-savinjskog NOP odreda uništio žand. slanicu i zaplenio 27 pušaka i ostalu opremu. Poginula su 2 žandarma, a razoružana seoska straža puštena je na slobodu.
- 10/U. mart — Kod s. Malenske Vasi 2. slovenačka NOU brigada »Matija Gubec« porušila prugu Novo Mesto — Trebnje na više mesta 1 uništila italijanski teretni voz, zbog čega je saobraćaj bio prekinut 4 dana.
- 12/13. mart — Kod s. Mirne (blizu Trebnja) 1. slovenačka NOU brigada »Tone Tomšič« porušila dva i po km pruge Mokronog — Trebnje i uništila železnička postrojenja.
- 15/16. mart — Iz rejona Novo Mesto — s. Trebelno — s. Smarijeta jedinice 1 (dolenjske) operativne zone NOV i PO Slovenije (slovenačke NOU brigade: Tone Tomšič«, Matija Gubec« i »Ivan Cankar«) prebacile se preko r. Krke u Suhu Krajinu. Po naređenju GS NOV i PO za Sloveniju u Suhoj krajini je trebalo uništiti belogardističku seoske straže i niz utvrđenih uporišta.
- 17. mart* — U s. Hočevju (kod Grosuplja) 3. slovenačka NOU brigada »Ivan Cankar« napala belogardističku posadu i zauzela gotovo celo uporište (sem nekih fortifikacijski jako utvrđenih zgrada); a uveče, zbog pojačanja pristiglih iz s. Krške Vasi, protiv kojih su jedinice na osiguranju vodile oštre borbe, povukla se na položaje oko s. Brezovog Dola i s. Bakerca.
- U s. Korinju (u Suhoj krajini) 4. slovenačka NOU brigada »Ljubo Šercer« napala belogardističku posadu, koja se, uz osetne gubitke, povukla u utvrđenu ekrvu. Brigada je blokirala ove snage a uveče ponovila napad, ali se, zbog pojačanja pristiglog iz okolnih italijanskih garnizona, povukla ka s. Ratju i s. Lopati.
- U s. Ambrusu (kod Zužemberka) jedinice 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« napale italijansko-belogardističku posadu. Istovremeno je brigadno obezbeđenje kod Kamnog vrha napalo iz zasede i razbilo kolonu 1. bataljona 2. legije crnih košulja čiji su se ostaci povukli u s. Zagradec. Brigada se posle dvodnevni oštrih borbi povukla u rejon s. Brezovog Dola, pošto su posadi s. Ambrusa, koncentrisanoj u utvrđenoj školi, pristigla pojačanja iz Kočevja. Poginulo je 50 italijanskih vojnika, zaplenjena su 3 mitraljeza, 3 p. mitraljeza i oko 30 pušaka.
- Na položaju s. Stari Log — s. Smuka (kod Zužemberka) 2. slovenačka NOU brigada »Matija Gubec« napala motorizovanu kolonu 121. puka italijanske divizije »Mačrata«, koja je iz Kočevja nadirala u Suhu krajinu radi pružanja pomoći napadnutim posadama s. Ambrusa, s. Korinja i s. Hočevja. Posle trodnevni borbi, u kojima je pretrpela znatne gubitke, neprijateljska kolona se probila u Stari Log i do 18. marta izbila u s. Smuku.

1943. mart

SRBIJA

mart 1943

17. mart — Kod s. Višnje (blizu Zužemberka) 4. slovenačka NOU brigada »Ljubo Sercer« napala italijansku kolonu Grupacije crnih košulja »21. april«, koja je iz Ribnice, preko s. Hinja i s. Ratja, nadirala u pomoć napadnutoj posadi s. Ambrusa. U viščasovnoj borbi kolona je razbijena i uz osetne gubitke odbačena ka s. Hinju.
18. mart — Delovi 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič«, 3. slovenačke NOU brigade »Ivan Cankar« i 4. slovenačke NOU brigade »Ljubo Sercer« napali neprijatelja u s. Ambrusu i s. Kalu (kod Zužemberka) i odbacili ga u pojedine utvrđene zgrade. Zbog prodora 3. specijalnog bataljona crnih košulja sa pravca Gozdara, brigade su se posle dvočasovne borbe, povukle na položaje oko s. Ambi-usa, držeći garnizon u okruženju.
19. mart — Us. Plešivici (kod Zužemberka) 1. slovenačka NOU brigada »Tone Tomšič« napala jaku italijansku motorizovanu kolonu iz s. Ambrusa. Posle više naizmeničnih juriša, izvršivši energičan udar u bok i leđa, ona je neprijateljsku kolonu gonila do s. Zagradca na r. Krki i nanela joj velike gubitke.
20. mart — Kod s. Starog Loga (blizu Kočevja) 3. slovenačka NOU brigada »Ivan Cankar« okružila i napala motorizovanu italijansku kolonu 95. bataljona crnih košulja, koju je iz Kočevja, preko s. Kleča, nadirala prema s. Smuki i s. Hinju. Posle oštre borbe neprijatelj se probio iz okruženja i pobjegao ka Kočevju. pretrpevši gubitke od 16 mrtvih i 10 ranjenih.
23. mart — Us. Dolenjoj Vasi (kod Ribnice) 3. slovenačka NOU brigada »Ivan Cankar« napala Italijansko-belogardističku posadu i prodrla u naselje, ali se, zbog pristizanja tenkovske kolone iz Ribnice, morala povući na pl. Veliku goru.
24. mart — Us. Brežama (kod Ribnice) delovi 1. slovenačke NOU brigade »Tone Tomšič« razbili belogardističku posadu i prinudili je na povlačenje ka Ribnici. Poginulo je nekoliko neprijateljskih vojnika. Deo posade je zarobljen, pa kasnije pušten kući.
25. mart — Kod s. Zadolja i s. Podgore (blizu Ribnice) 3. slovenačka NOU brigada »Ivan Cankar« i 4. slovenačka NOU brigada »Ljubo Sercer« napale kolonu 71. bataljona crnih košulja koja je nadirala iz garnizona Ribnice ka s. Podgori. Energičnim jurišem brigade su razbile neprijatelja i odbacile ga u polazni garnizon. Istovremeno su ostale brigade vodile uspešne borbe i zadržavale neprijatelja iz s. Dolenje Vasi i s. Jurjevice.
26. mart — Kod Jelenovog žleba (blizu Ribnice) 2. slovenačka NOU brigada »Matija Gubec« i 3. slovenačka NOU brigada »Ivan Cankar«, u pokretu od s. Dane ka s. Podpreski, sukobile se sa bataljonskom kolonom italijanske divizije »Mačerata«. U dvočasovnoj susretnoj borbi neprijateljski bataljon je uništen. Poginulo je oko 100 italijanskih vojnika i 8 oficira, a ranjeno 96 vojnika i 4 oficira. Zaplenjeno: 3 minobacača, 6 mitraljeza, 10 p. mitraljeza, 115 pušaka i 2 radio-stanice.
28. mart — U rejonu Mežice, odlukom Štaba 4 (štajerske) operativne zone NOV i PO Slovenije, formiran 1. koruški partizanski bataljon, jačine dve čete, sa zadatkom da proširi dejstva i na austrijski deo Koruške do r. Drave.
31. mart — Kod s. Jesenovca (blizu Zeleznika) delovi 4. bataljona Gorenjskog NOP odreda uništili nemačku žandarmerijsku patrolu od 12 ljudi i zaplenili celokupno naoružanje.

SRBIJA

1. mart — U Sremu formiran novi 3. odred 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske (Sremski odred) od dotadašnjeg 4. bataljona toga odreda. (Raniji 3. NOP odred 3. operativne zone, sa svojim bataljonima u Bosni, preimenovan je krajem marta u Grupu udarnih vojvodanskih bataljona.)
- Us. Beljini i s. Sibnici (kod Sopota) delovi 1. šumadijskog NOP odreda spalili opštinske arhive.
- Formiran prvi NO odbor za đakovičku Malesiju.
- 1/2. mart — U selima: Kovačevcu, V. Krsni, Duboni i Senaji (kod Mladenovca) delovi 1. šumadijskog NOP odreda spalili opštinske arhive i plakatima objavili naredbu o zabrani rada opštinskih uprava.
- Us. Maradiku (kod Indije) grupa boraca 3. NOP odreda 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske uništila tri uređaja u pošti i spalila opštinsku arhivu.

1943. mart

SRBIJA

mart 1943.

3. *mart* U s. A.šanj (u južnom Sremu) članovi mesnih partizanskih desetina spalili opštinsku arhivu i ubili 1 ustašu.
4. *mart* Između Petrovaradina i s. Beočina delovi 3. NOP odreda 3. operativne /oru NOV i PO Hrvatske minirali prugu i uništili lokomotivu i 1 vagon.
5. *mart* U s. Ostri (kod Čačka) oko 300 četnika i nedičevaca opkolilo i razbilo Cačanski NOP odred »Dragiša Mišović«. Poginulo je 11 boraca, a njih 14, od kojih 3 ranjena, pod borbom se probilo iz obruča.
- Na ž. st. Vlačko Polje (na pruzi Beograd — Mladenovac) delovi 1. šumadijskog NOP odreda demolirali ž. stanicu i uništili skretnice, a u s. Vlački spalili opštinsku arhivu.
- Mart jj.* U Vrbasu održan sastanak članova PK KPJ za Vojvodinu i nekoliko partizanskih rukovodilaca iz Bačke, na kome je odlučeno da se izda proglas narodu povodom pogubljenja organizacijskog sekretara PK KPJ za Vojvodinu Svetozara Markovića Toze i pogibije člana istog komiteta Branka Bajića, da se štampa dvobroj (2—3) Slobodne Vojvodine! i da se uspostavi veza s novim PK. koji je formiran u Sremu.
7. **mart** U s. Rakiti (kod Babušnic) 2. južnomoravski NOP odred napao bugarsku posadu rudnika uglja i u borbi ubio 2 bugarska vojnika, dok su se ostali razbežali. Zaplenio je 4 puške, 2 pištolja, 120 kg eksploziva, mašinu za električno paljenje i dr
8. *mart* U s. Bosuti (kod Arandelovca). od boraca 1. šumadijskog NOP odreda, formiran Vu-ljevski NOP odred (nazivan i Suvoborskim), jačine 40 boraca, i upućen u širi rejon Valjeva.
9. *mart* U Vrbasu PK KPJ za Vojvodinu izdao proglas narodima Bačke i Baranje, u kom je govorio o herojskoj smrti Svetozara Markovića Toze, organizacijskog sekretara PK KPJ za Vojvodinu i člana istog komiteta Branka Bajića, i o varvarskim postupcima mađarskih vlasti pozvao sve rodoljube na borbu i ukazao na uspehe Crvene armije.
- U Beogradu i Kragujevcu, ovog i narednog dana. streljano 80 zatvorenika za odmazdu zbog napada delova 1. šumadijskog NOP odreda na rudnike kod s. Orašca. s Misače i s. Belanovice, i zbog razaranja tt linija kod Topole.
10. **mart** Između ž. stanica Kukujevcu i Bačinti (kod Srem. Mitrovice) 1. diverzantska grupa 3. NOP odreda 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske minirala prugu i uništila lokomotivu i 8 vagona putničkog voza.
12. *mart* U Grockoj delovi 1. šumadijskog NOP odreda sa grupom aktivista napalistanicu Poljske straže, ubili 1, ranili 2 i zarobili 3 stražara. a zatim posekli 20 tt stubova na putu Beograd — Smederevo.
- 12/13. *mart* U s. Lecu (kod Medvede) 1. južnomoravski NOP odred napao i razoružao posadu od oko 50 nedičevaca, a zatim porušio rudnička postrojenja i električnu centralu i u zoru se povukao u s. D. i G. Gajtan. Zaplenjeno je: 1 mitraljez, 39 pušaka, veća količina eksploziva, 2 putnička automobila, 2 kamiona, motocikl i veća količina namirnica. U taj odred je stupilo oko 60 rudarskih radnika.
13. *mart* Dve ojačane bugarske »lovne rote« (jedinice obučene za borbu protiv partizana oko 500 vojnika), 2. četa nemačkog 3. policijskog bataljona i Okružni odred SDS i; Leskovec preduzeli napad na 1. južnomoravski NOP odred na pl. Radanu. Odred je u borbi kod Jovovića livada potpuno razbio bugarske jedinice i naneo im gubitke od oko 70 mrtvih (među kojima 5 oficira) i veći broj ranjenih. Zaplenjeno je 2 minobacača, 6 mitraljeza. 80 pušaka i veća količina municije. Poginuo je politički komesar 1. južnomoravskog NOP odreda Radovan Kovačević Maksim, narodni heroj. Ostale neprijateljske snage, saznajući za poraz bugarskih jedinica, nisu stupile <i borbu i povratile se u polazne garnizone.
- U s. Sljivovcu (kod Kragujevca) bugarski vojnici i pripadnici SDS napali delove 1. šumadijskog NOP odred, koji su se posle višečasovne borbe jurišom probili, uz gubitke od 2 ranjena (od kojih je 1 zarobljen). Neprijatelj je imao 7 poginulih.
- U Jagodini (sada: Svetozarevo), za odmazdu zbog ubistva predsednika opština u Toponici i s. Rakincu kod Požarevca, izvršenog 2/3. marta od strane delova Požarevačkog NOP odreda, nemački vojnici streljali 20 talaca.

14. *mart*
- Glavnina bugarske 7. pešadijske divizije otpočela napad na 1. južnomoravski NOP odred u Jablanici. Odred je, da bi izbegao udar višestruko jačih snaga, prebacio deo jedinica na pl. Kukavicu, a drugi deo na pl. V. i M. Jastrebac. Bugarske jedinice su do 20. marta ubile preko 100 i oterale u logore preko 600 ljudi, a zapalile oko 600 zgrada u jablaničkom i prokupačkom srezu. Nđročito je stradalo s. Gajtan kod Lebana.
 - U s. Starim Banovcima (kod Stare Pazove) delovi 3. NOP odreda 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske napali stanicu finansijske straže, te 1 finansu ubili a ostale razoružali, zaplenivši 6 pušaka s municijom.
 - U Novom Sadu formiran Mesni komitet KPJ za Novi Sad.
 - U s. Vražogmcu (kod Zaječara) delovi Zaječarsko-timočkog NOP odreda demolirah mlekaru i zaplenili 2,085.000 dinara.
15. *mart*
- Kod s. Sumrije (blizu Kukesa, u Albaniji) NOP odred »Emin Duraku« napao iz zasede italijansku kolonu kamiona, zapalivši 2 kamiona. Poginuli su 23 italijanska vojnika i jedan Siptar, špijun iz Peći.
 - U s. Konjuši (kod G. Milanovca) delovi 1. šumadijskog NOP odreda posle dvočasovne borbe odbili napad delova SDS i četnika, pretrpevši gubitke od 1 teže i 1 lakše ranjenog.
 - U s. Osećenici (kod Mionice) Valjevski NOP odred demolirao opštinsku zgradu i spalio arhivu.
17. *mart*
- Kod s. Priboja (na pruzi Leskovac — Vladičin Han) 1. bataljon 2. južnomoravskog NOP odreda likvidirao bugarsku stražu i porušio most. usled čega je saobraćaj bio prekinut 10 dana.
 - Na pruzi Kruševac — Trstenik delovi Rasinskog NOP odreda zaustavili voz, ubili 2 vojnika SDS i zaplenili 2 vagona kukuruza (zatim podelili narodu).
 - U s. Dučiću i s. G. Toplici (kod Mionice) Valjevski NOP odred spalio opštinske arhive.
28. *mart*
- Na ž. st. i kod tunela u s. Cortanovcima (kod Srem. Karlovaca) delovi 2. bataljona 3. NOP odreda 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske napali i. posle kraće borbe, razoružali 26 domobrana iz 1. vazduhoplovnog školskog puka.
 - Na Sar-planini ponovo formiran Sarplaninski NOP odred, jačine 15—20 boraca.
20. *mart*
- U Kruševcu, u bunkeru kafane -'Rasina«, u borbi protiv policije poginula 2 člana OK KPJ za Kruševac, dok je treći, posle svirepog mučenja, dva dana kasnije izvršio samoubistvo u zatvoru.
21. *ma**
- Između s. Surduka i s. Slankamena (kod Indije) delovi 3. NOP odreda 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske napali odeljenje žandarma. U kraćoj borbi je poginulo 9 i zarobljeno 5 žandarma (samo je 1 žandarm uspeo da pobjegne)¹.
 - Između šume Lisnika i s. Jamene (kod Srem. Rače) 1. bataljon 3. NOP odreda 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske zapalio i uništio sve bunke kao i zgrade u prodelu Domuskele, koje su sa bunkerima služile neprijatelju za blokiranje i kontrolu r. Save.
 - U s. Krčmaru (kod Mionice) Valjevski NOP odred spalio opštinsku arhivu.
- 22/23. *mart*
- Delovi 1. šumadijskog NOP odreda porušili železničku prugu i spalili ž. st. Ljutovnica (kod G. Milanovca).
25. *mart.*
- U Kragujevcu streljano 20 talaca za odmazdu zbog presecanja stubova kod Aranđelovca i Topole od strane delova 1. šumadijskog NOP odreda (18-19 februara).
26. *mart*
- Između s. Vognja i Srem. Mitrovice 1. diverzantska grupa 3. NOP odreda 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske minirala prugu i sa šina izbacila lokomotivu¹ i vagona nemačkog teretnog voza, zbog čega je saobraćaj obustavljen 24 časa.
27. *mart*
- Između Iriga i s. Neradina delovi 3. NOP odreda 3. operativne zone NOV i PO Hrvatske napali iz zasede i razbili grupu od 30 žandarma, ubivši 8 i zarobivši 3 žandarma. U borbi protiv neprijateljskih pojačanja koja su iz Iriga prodrli u s. Neradin, ti delovi su se pojedinačno probili iz okruženja, uz gubitke od 13 poginulih i 3 zarobljena.

Po drugom, neprijateljskom, izvoru događaj sa dc-slu 22. marta

1943. mart

SRBIJA

mart 1943.

- U blizini s. Vrela (kod Prištine) albanski žandarmi ubili iz zasede sekretara SKOJ-a i člana Oblasnog komiteta KPJ za Kosovo i Metohiju Stanka Buriča, narodnog heroja, i jednu omladinku.
- 27/28. mart — U s. Darosavi (sada: Partizani, kod Arandelovca) delovi 1 šumadijskog NOP odreda porušili prugu i spalili opštinsku arhivu.
- 29. mart — U s. Banoštoru (kod Petrovaradina) jedinice 1. bataljona 3. NOP odreda 3. operative zone NOV i PO Hrvatske napale i, posle kraće borbe, ubile 2 i streljale 2 olksođčera, a zaplenile 17 pušaka i 2 pištolja.
- 31. mart — U s. Rudniku (kod G. Milanovca) delovi 1. šumadijskog NOP odreda razorili postrojenja pošte, spalili poštansku arhivu i posekli 7 tt stubova.
- Mart k. — Na terenu Malesije u severoistočnoj Albaniji, po odluci Oblasnog komiteta KPJ za Kosovo i Metohiju, formirana partizanska četa Bajram Curi«, radi dejstva u tom kraju po predviđenom odlasku NOP odreda Emin Duraku« u Metohiju.
— U s. Svračkovcima (kod G. Milanovca) obnovljen OK KPJ za Cačak.
- Mart — U Peći italijanski vojnici zapalili izvestan broj dućana i kuća kao odmazdu zbog pogibije jednog njihovog inženjera. Mислеći da su ubistvo izvršili Siptari popaljene su prvenstveno njihove kuće i dućani.
— U Kos. Mitrovici, s. Zvečanu 1 s. Rudniku nemačka policija masovno hapsila komuniste i pristalice NOP-a. a u Kos. Mitrovici i streljala 1K rodoljuba, među kojima 2 člana KPJ.
I-ii odluci MK KPJ za Prizren. članovi KPJ i ilegalci prekinuli sve tt veze prema Đakovici, Uroševu i s. Vlačnji (kod Prizrena) i posekli 16 tt stubova da bi zaprečili puteve između ovih mesta.
— U Prištini formiran ilegalni gradski NO odbor.